

20-Sentyabr, 2026-yil

**BO‘LAJAK MUTAXASSISLARNI KASBIY FAOLIYATGA
TAYYORLASHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI**

Qirg‘izova Muyassar Abdulla qizi
TURAN INTERNATIONAL UNIVERSITY
SBT-22-06-guruh talabasi
Nishanova Aziza Mirzaxmadovna
TURAN INTERNATIONAL UNIVERSITY

Annotatsiya: *Ushbu maqolada bo‘lajak mutaxassislarni, xususan boshlang‘ich ta‘lim o‘qituvchilarini zamonaviy kasbiy faoliyatga tayyorlashda raqamli texnologiyalarning o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Raqamli ta‘lim muhiti, interaktiv metodlar hamda axborot-kommunikatsiya vositalarining bo‘lajak pedagoglarning kasbiy kompetentligini shakllantirishdagi didaktik imkoniyatlari yoritib berilgan. Tadqiqot davomida raqamli savodxonlikni oshirish va ta‘lim jarayonida innovatsion vositalarni integratsiya qilish modellari hamda metodlari ko‘rib chiqiladi.*

Kalit so‘zlar: *Raqamli texnologiyalar, bo‘lajak mutaxassislar, kasbiy faoliyat, boshlang‘ich ta‘lim, kasbiy kompetentlik, interaktiv ta‘lim, axborot muhiti, pedagogik mahorat.*

Аннотация: *В данной статье анализируется роль и значение цифровых технологий в подготовке будущих специалистов, в частности учителей начального образования, к современной профессиональной деятельности. Подчеркиваются дидактические возможности цифровой образовательной среды, интерактивных методов и информационно-коммуникационных средств в формировании профессиональной компетентности будущих учителей. В исследовании рассматриваются модели и методы повышения цифровой грамотности и интеграции инновационных инструментов в образовательный процесс.*

Ключевые слова: *Цифровые технологии, будущие специалисты, профессиональная деятельность, начальное образование, профессиональная компетентность, интерактивное образование, информационная среда, педагогические навыки.*

KIRISH

Bugungi jadal rivojlanayotgan globallashuv va axborotlashuv davrida oliy ta‘lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri — raqamli jamiyat talablariga to‘liq javob beradigan, yuqori malakali va raqobatbardosh bo‘lajak mutaxassislarni tayyorlashdan iboratdir. Zamonaviy ta‘lim paradigmasida raqamli texnologiyalar shunchaki yordamchi o‘quv quroli emas, balki ta‘lim mazmuni, metodlari va tashkiliy shakllarini tubdan o‘zgartiruvchi strategik resursga aylandi. Xususan, boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi bo‘lajak

o‘qituvchilarining kasbiy tayyorgarligida raqamli savodxonlik hamda pedagogik-texnologik kompetentlikni shakllantirish alohida dolzarblik kasb etadi.

Raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish bo‘lajak mutaxassislariga nafaqat nazariy bilimlarni chuqur o‘zlashtirish, balki amaliy faoliyatda interaktiv metodlar, multimedia resurslari va masofaviy ta’lim platformalarini qo‘llash imkonini beradi. Boshlang‘ich ta’lim yoshidagi o‘quvchilarning psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda, bo‘lajak o‘qituvchilarning axborot texnologiyalari vositasida ko‘rgazmali va qiziqarli mashg‘ulotlar tashkil eta olishi ularning kasbiy mahoratining asosiy ko‘rsatkichlaridan biridir. Xalqaro va mahalliy pedagogik tadqiqotlarda ta’kidlanganidek, bo‘lajak mutaxassislarni raqamli faoliyatga tayyorlash tizimli va kompleks yondashuvni talab etadi. Bu jarayon axborotni izlash, tahlil qilish va qayta ishlash bilan birga, innovatsion vositalar yordamida o‘quv materiallarini loyihalash hamda ulardan ta’lim amaliyotida natijadorlik bilan foydalanishni o‘z ichiga oladi. Mazkur maqolada bo‘lajak mutaxassislarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda raqamli texnologiyalarning didaktik va metodik imkoniyatlari hamda ularni ta’lim jarayoniga integratsiyalash yo‘llari ilmiy asoslab beriladi. Raqamli texnologiyalar ta’lim jarayonining mazmuni, shakli va metodlarini tubdan o‘zgartirish imkonini bermogda. Kompyuter, planshet, smartfon, interaktiv doska, multimedia dasturlari, elektron darsliklar, ta’lim platformalari va boshqa raqamli vositalar o‘quv materiallarini yanada tushunarli va qiziqarli tarzda taqdim etish imkonini beradi. Raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali: ta’lim materiallarini tezkor izlash va ulardan foydalanish; elektron darslik va videodarslardan foydalanish; masofadan turib ta’lim olish; interaktiv topshiriqlarni bajarish; test va nazorat ishlarini avtomatlashtirish individual ta’lim trayektoriyasini shakllantirish o‘qituvchi va talaba o‘rtasida tezkor muloqot o‘rnatish; ta’lim natijalarini elektron monitoring qilish imkoniyati yaratiladi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar ta’limni faqat texnik vositalar bilan ta’minlashdan iborat emas. Ular pedagogik maqsadga muvofiq va metodik jihatdan to‘g‘ri qo‘llanilgandagina kutilgan natijani beradi. Bo‘lajak mutaxassislarning raqamli kompetensiyasini shakllantirish Zamonaviy mutaxassis uchun raqamli kompetensiya muhim kasbiy ko‘nikmalardan biridir. Raqamli kompetensiya deganda insonning raqamli vositalardan xavfsiz, samarali va maqsadli foydalanish qobiliyati tushuniladi. Bo‘lajak mutaxassis quyidagi ko‘nikmalarga ega bo‘lishi muhim: Axborotni izlash va saralash. Internetdagi ko‘plab ma’lumotlar orasidan ishonchli va zarur axborotni topish. Axborotni tahlil qilish. Olingan ma’lumotlarning mazmuni va ishonchliligini baholash. Raqamli vositalardan foydalanish. Turli dastur va platformalarda ishlash. Raqamli muloqot. Elektron pochta, videokonferensiya va boshqa onlayn aloqa vositalaridan foydalanish. Raqamli xavfsizlik. Shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish, kuchli parollardan foydalanish va internetdagi xavflarni anglash. Ijodiy faoliyat. Multimedia taqdimotlari, videolar, elektron materiallar va boshqa raqamli mahsulotlarni yaratish. Mazkur kompetensiyalar bo‘lajak mutaxassisning kelajakdagi kasbiy faoliyatida raqamli muhitga tez va samarali moslashishiga yordam beradi. Raqamli texnologiyalar orqali amaliy kompetensiyalarni rivojlantirish Bo‘lajak mutaxassislarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish ham muhimdir. Raqamli texnologiyalar bu jarayonni

samarali tashkil etish imkonini beradi. Masalan, pedagogika yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalar elektron dars ishlanmalarini tayyorlash, taqdimot yaratish, interaktiv testlar tuzish, videodarslardan foydalanish va virtual ta‘lim muhitida mashg‘ulot tashkil etishni o‘rganishlari mumkin. Bunday faoliyat talabaning nafaqat texnologik savodxonligini, balki metodik va ijodiy qobiliyatlarini ham rivojlantiradi. Raqamli texnologiyalar yordamida turli kasbiy vaziyatlarni modellash tirish ham mumkin. Talabaga muayyan muammoli vaziyat berilib, undan raqamli vositalardan foydalangan holda yechim ishlab chiqish talab qilinadi. Natijada talabaning mustaqil fikrlashi, qaror qabul qilishi va muammoga ijodiy yondashishi rivojlanadi. Masofaviy va aralash ta‘limning imkoniyatlari Raqamli texnologiyalar masofaviy va aralash ta‘lim shakllarining rivojlanishiga katta imkoniyat yaratdi. Talaba o‘quv materiallarini istalgan vaqtda ko‘rib chiqishi, videodarslarni qayta tinglashi, topshiriqlarni elektron shaklda bajarishi va o‘qituvchi bilan masofadan muloqot qilishi mumkin. Aralash ta‘limda an‘anaviy auditoriya mashg‘ulotlari raqamli resurslar bilan uyg‘unlashtiriladi. Bu esa ta‘lim vaqtini samarali taqsimlashga yordam beradi. Masalan, talaba yangi mavzu bo‘yicha videodars yoki elektron material bilan mustaqil tanishib chiqadi. Auditoriya mashg‘ulotida esa o‘qituvchi bilan birgalikda amaliy topshiriqlar, muammoli vaziyatlar va munozaralar tashkil etiladi. Bunday yondashuv talabaning darsdagi faolligini oshiradi. Sun‘iy intellektning bo‘lajak mutaxassislarni tayyorlashdagi o‘rni so‘nggi yillarda sun‘iy intellekt texnologiyalarining ta‘limdagi imkoniyatlari ham kengayib bormoqda. Sun‘iy intellekt asosidagi vositalar o‘quv materiallarini tayyorlash, ma‘lumotlarni tahlil qilish, individual topshiriqlar yaratish va ta‘lim jarayonini shaxsiylashtirishda yordamchi vosita bo‘lishi mumkin. Bo‘lajak mutaxassis sun‘iy intellektidan tayyor javobni ko‘chirib olish vositasi sifatida emas, balki o‘z bilimini boyituvchi va ijodiy faoliyatini qo‘llab-quvvatlovchi vosita sifatida foydalanishni o‘rganishi kerak. Bunda tanqidiy fikrlash alohida ahamiyat kasb etadi. Sun‘iy intellekt tomonidan taqdim etilgan har qanday ma‘lumotni tekshirish, ishonchli manbalar bilan taqqoslash va mustaqil xulosa chiqarish zarur. Raqamli texnologiyalarning afzalliklari Bo‘lajak mutaxassislarni tayyorlashda raqamli texnologiyalardan foydalanish quyidagi afzalliklarni beradi: ta‘lim jarayonini individuallashtirish;

- talabaning mustaqil ta‘lim olish imkoniyatini kengaytirish;
- o‘quv materiallarini vizual va interaktiv tarzda taqdim etish;
- vaqt va resurslardan samarali foydalanish;
- tezkor baholash va fikr-mulohaza olish;
- ijodkorlik va mustaqil fikrlashni rivojlantirish;
- kasbiy faoliyatga yaqin amaliy vaziyatlarni yaratish;
- raqamli kompetensiyalarni shakllantirish.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar turli imkoniyatga ega ta‘lim oluvchilar uchun ta‘lim resurslaridan foydalanish imkoniyatini kengaytiradi. Raqamli ta‘limdan foydalanishdagi muammolar Raqamli texnologiyalarning imkoniyatlari katta bo‘lishiga qaramay, ularni ta‘lim jarayoniga joriy etishda ayrim muammolar ham mavjud. Birinchidan, barcha ta‘lim muassasalarida texnik va internet infratuzilmasi bir xil darajada rivojlanmagan bo‘lishi mumkin. Ikkinchidan, pedagoglarning raqamli kompetensiyasi yetarli bo‘lmasa, mavjud

texnologiyalardan to‘liq foydalanish qiyinlashadi. Uchinchidan, talabalarining internetdan foydalanish madaniyati va axborot xavfsizligi masalalariga yetarlicha e‘tibor bermasligi turli muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. To‘rtinchidan, raqamli vositalardan haddan tashqari foydalanish jonli muloqot, jamoaviy faoliyat va amaliy mashg‘ulotlarning o‘rnini to‘liq egallamasligi kerak. Shu sababli raqamli texnologiyalar an‘anaviy ta‘limni butunlay almashtiruvchi vosita emas, balki uni boyituvchi va samaradorligini oshiruvchi vosita sifatida qaralishi maqsadga muvofiq. O‘qituvchining yangi roli Raqamli ta‘lim sharoitida o‘qituvchining vazifasi ham o‘zgarib bormoqda. O‘qituvchi endilikda faqat bilim beruvchi emas, balki talabaning mustaqil ta‘lim faoliyatini tashkil etuvchi, yo‘naltiruvchi va maslahat beruvchi shaxs sifatida faoliyat yuritadi. O‘qituvchi raqamli vositalardan foydalanib, talabalar uchun turli darajadagi topshiriqlar, elektron resurslar va ijodiy loyihalarni tashkil qilishi mumkin. Ayniqsa, loyiha asosida o‘qitish, muammoli ta‘lim, “flipped classroom” — teskari sinf, gamifikatsiya va interaktiv metodlarni raqamli texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirish bo‘lajak mutaxassislarning faolligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa:

Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi talabalarining kasbiy tayyorgarligida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlarini tahlil qilish natijasida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Kasbiy kompetentlikni oshirish: Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining raqamli savodxonligi hamda pedagogik-texnologik ko‘nikmalarini rivojlantirish ularning mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini ta‘minlaydigan asosiy omildir.
2. Didaktik samaradorlik: Interaktiv platformalar, multimedia va raqamli ta‘lim resurslari boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlariga mos ravishda ko‘rgazmali hamda qiziqarli darslarni tashkil etishga xizmat qiladi.
3. Tizimli integratsiya: Raqamli texnologiyalarni ta‘lim jarayoniga shunchaki qurol sifatida emas, balki ta‘lim mazmuni va metodlarini o‘zgartiruvchi strategik resurs sifatida tizimli ravishda tatbiq etish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktyabrdagi PF-6079-son "Raqamli O‘zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risidagi Farmoni.
2. Abduqodirov A.A., Pardayev A.X. Ta‘limda axborot texnologiyalari. — Toshkent: "O‘zbekiston", 2021. — 180 b.
3. Mavlonova R., To‘rayeva O., Kholiqova Z. Boshlang‘ich ta‘lim pedagogikasi, innovatsiya va integratsiya. — Toshkent: "Yangi asr avlodi", 2020. — 256 b.
4. Begimqulov U.Sh. Oliy pedagogik ta‘lim tizimiga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etishning nazariy va amaliy asoslari. Ped. fan. dokt. ... diss. — Toshkent, 2007. — 304 b.

20-Sentyabr, 2026-yil

5. Gaffarova S., Qirg‘izbayeva M. Bo‘lajak mutaxassislarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda raqamli texnologiyalarning o‘rni. // Pedagogik tadqiqotlar jurnali, 2024. ISSN: 3060-4923.